

Üniversite Gençliğinde Vefâ Duygusu

Hüseyin İbrahim YEĞİN

Rağbet Yayınları, İstanbul 2015, 192 sayfa

Sema KARAGÖZ*

Uzun yıllar boyunca psikiyatri ve psikoloji alanında yapılan çalışmalar psikopatolojiye odaklanmıştır. Bu odak noktasının göz ardı ettiği önemli bir soru vardı: 'İnsan hayatı nasıl mutlu, huzurlu ve anlamlı yaşar?'. Bu sorunun cevabını bilim dünyasına taşıyanlar pozitif psikoloji yaklaşımı adı altında Martin Seligman, Roberts Emmons ve Mihaly Csikzentmihalyi gibi isimler olmuştur. Dindarlık ve sağlık ilişkisi araştırmalarından sonra son dönemlerde özellikle pozitif psikoloji olmak üzere sosyal psikoloji ve din psikolojisi alanlarında dindarlık, sağlık, erdemler, anlam dolu bir hayat yaşama ilişkisine odaklanan çalışmaların her geçen gün arttığı görülmektedir. Erdemler insanın hayatına bir anlam katmakla beraber onun bir insan olarak yetkinleşmesini sağlayan unsurlardır da. İyiliği yapanı ve iyiliği hatırlamayı ifade eden vefa erdemi kültürümüzde kadim bir yere sahiptir. Yazar bu çalışma ile okuyucularına güncel olan ile kadim olanı bir arada sunabilme imkânı tanımakta olup ayrıca ulusal alan yazında bu kavramın bu bağlamda ilk kez çalışılıyor olması da önem arz etmektedir.

Çalışmanın dikkat çekici bir diğer noktası ise yazarın seçmiş olduğu örneklem grubudur. Günümüz gençliğinin ahlâki değerler noktasında bir yozlaşma yaşadığına dair ön kabulün toplumumuzda hâkim olduğu göz önünde bulundurulduğunda bu tarz empirik araştırmalarla var olan gerçekliği daha doğru okuma imkânına kavuşabiliriz. Vefakârlığın üniversite gençliğinde dindarlık ile ilişkisini ele alan 'Üniversite Gençliğinde Vefâ Duygusu' isimli bu çalışma bir giriş bölümü ve devamındaki üç bölümden oluşmaktadır.

Giriş bölümü (ss. 25-40), kitabın konusu, amacı, önemi, problemleri, hipotezleri, yöntem ve tekniklerine ayrılmıştır. Üniversite gençliğinde vefâ duygusu kitabının amacı üniversite öğrencilerinin dindarlık düzeylerini ölçmek, dindarlık ve vefâ arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve demografik özelliklerin vefakârlık ve dindarlıkla olan ilişkisini incelemektir. Bunlara ek olarak öncelikle toplumumuzun dini ve sosyo-kültürel yapısına uygun olarak ilk defa vefakârlık üzerine bir ölçek geliştiriliyor oluşu da çalışmanın önemli bir noktasını teşkil etmektedir. Yazar, hem toplumun sosyo-kültürel özelliklerini yansıtması hem de

---

* Arş. Gör., AİBÜ İlahiyat Fakültesi, Felsefe ve Din Bilimleri Bölümü, Din Bilimleri Anabilim Dalı, Din Psikolojisi Bilim Dalı, semakaragoz@ibu.edu.tr

gelecekte topluma yön verecek ve yönetecek bir yapıya sahip olması bakımından üniversite gençliği üzerinde vefakârlık ve dindarlık arasındaki ilişkiyi tespit etmeye yönelik bir çalışmanın önemli olduğunu ifade etmektedir (ss. 27-28). Buradan hareketle üniversite gençliğinin vefakârlık ve dindarlık düzeyleri arasındaki ilişkinin tespiti araştırmanın ana problemini oluşturmuş ve demografik değişkenlerle ilişkilendirilerek dokuz alt problemin daha cevabı çalışmada aranmıştır. Araştırma iki ya da daha fazla değişken arasındaki değişimin varlığını ve derecesini belirlemeye çalışan ilişkisel tarama modeli üzerine kurulmuştur. Araştırmanın evrenini 2013-2014 öğretim yılı Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi öğrencileri oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak ise Kişisel Bilgi Formu, Vefakârlık Ölçeği ve Dindarlık ölçeği kullanılarak verilerin analizinin bilgisayar ortamında SPSS 20.0 istatistik paket programı ile yapıldığı görülmektedir (ss. 28-38).

‘*Teorik Çerçeve*’ başlıklı *birinci* bölümde (ss. 43-94), din ve dindarlık, vefa ve ahde vefa, vefayı oluşturan unsurlar, kime ve neye karşı vefa, vefanın ahlâki yönü, vefa ve din ilişkisi, üniversite gençliği ve din ve son olarak da üniversite ve üniversite gençliği başlıkları okuyucuya bilgi vererek anlatılmaktadır. Din kavramının Latince, Arapça ve Kur’an-ı Kerim’deki etimolojik kökenlerine ve terminolojik tanımlamalarına yer verilmiş ayrıca modern psikoloji tarihindeki James, Jung, Vergote gibi isimlerin yapmış olduğu din tanımlamalarına değinilmiştir. Yazar, din tanımlamalarındaki çeşitliliğin dindarlığın tanımlanmasına da yansıdığına işaret ederek geliştirilecek bir dindarlık ölçeğinin neyi ölçtüğünün tam olarak tanımlanmasını ifade eden operasyonel tanımın din psikolojisi alanındaki önemine değinmiştir(ss. 43-52). Bu bölümde vefa kavramının sözlük ve terim anlamlarına da yer verilerek sadakat, söz vermek ve sözü yerine getirmek, fedakârlık, güvenilir olma ve sorumluluk ahlâki değerleri ile ilişkisi üzerinde durularak vefanın her bir kavrama dokunan noktaları detaylıca açıklanmıştır. Bir insan bir şey vaad edince o şahsa o şey üzerinde bir sahiplenme hakkı verilmiş olması ve sözden dönüldüğünde onun mülküne tecavüz etme suçu işlenmiş olması sebebiyle vefanın ahlaki bir ilke ve toplumsal bir sorumluluk olduğuna vurgu yapılmıştır. Bunun yanında vefanın dinlerle ilişkisi bağlamında Eski Ahid’de, Yeni Ahid’de ve Kur’an-ı Kerim’de de tanımlamaları bulunmaktadır; Kur’an-ı Kerim vefayı iman ederek Allah ile ahidleşme ve insanlara karşı da sadakat gösterme şeklinde olgun bir mü’min vasfı olarak nitelemektedir. Kur’an-ı Kerim’in insanlık için en somut örneği olan Hz. Peygamber (sav) vefa ile ilgili sözlerinde ahde uygun hareket edilmesini imandan sayarken ahde aykırı davranmayı ise nifak alâmetleri arasında göstermiştir. Bu bağlamda Hz. Peygamber (sav)’in hayatında vefayı somut örneklerle nasıl sergilediği okuyucuya çeşitli başlıklarla sunulmaktadır (ss. 53-88). Bölümde son olarak ise üniversite gençliğinin yeni örf ve adetleri kabullenmede, yeni davranışları benimsemeye kararsız bir tutum içinde kaldıkları, eski kuşaklarla aralarında dünya algısı

farklılığı bulunduğu ve topluma uyum sağlamada güçlük çektiklerine işaret edilerek toplumun bir aynası niteliği taşıdığı vurgulanmıştır (ss. 89-94).

'*Araştırma Evreni ve Demografik Özellikler*' başlıklı ikinci bölümde (ss. 97-112); örneklemin seçildiği Abant İzzet Baysal Üniversitesi'ne dair detaylı bir tanıtım yapılarak araştırmaya katılanların cinsiyet, okudukları fakülteler, sınıf seviyeleri, üniversiteye gelmeden önce yaşanan sosyal çevre, ailelerin ekonomik seviyeleri, anne-baba tutumları, dindarlık durumları, kendi dindarlık durumları, din eğitimi aldıkları yerler okuyucunun anlamasını kolaylaştıracak tablolar eşliğinde yüzdelik ve ilgili daha önceki araştırma bulguları ile harmanlanarak sunulmuştur.

Üçüncü bölüm (ss. 115-173) ise '*Bulgular ve Yorumlar*' başlığını taşımaktadır. Bu bölümde vefakârlık ve dindarlık ölçekleri ile ilgili bulgulara, sosyo-demografik değişkenlere göre vefakarlık ve dindarlık durumlarına son olarak da vefakarlık ve dindarlık arasındaki ilişki ve etkileşime yer verilmiştir. Vefakârlık ölçeği ilk kez bu araştırma ile geliştirildiğinden ötürü ölçeğin geliştirilme sürecinde uygulanan adımlar anlatılarak geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin sayısal değerler sunulmuştur (ss. 115-128). Araştırmada uygulanan dindarlık ölçeğine de ait geçerlik ve güvenilirlik analizleri yapıldığı görülmektedir. Bu aşamalardan sonra sosyo-demografik değişkenler bağlamında hazırlanan hipotezler sırasıyla test edilmiş ve daha öncesinde yapılmış ilgili çalışmalarca yorumlanmıştır. Araştırmanın son bulgusu ise dindarlık ve vefakârlık ölçeğinin alt boyutları 'vefakârlığa inanma, sözünde durma, yakınlarla vefa, yurttaşlık değerlerine vefa, milli değerlere vefa, dost ve arkadaşlara vefa ve sadakat' arasında olumlu ve düşük düzeyde anlamlı ilişkilerin ve vefakârlık ölçeği toplamı ile dindarlık ölçeği toplamı arasında olumlu ve orta düzeyde anlamlı bir ilişkinin olduğuna dairdir (ss. 129-164).

Sonuç ve değerlendirme (ss. 167-173)'de ise yazar ölçeklerden elde edilen genel sonuçları, vefakârlıkla ilgili elde edilen sonuçları ve dindarlıkla ilgili elde edilen sonuçları maddeler halinde okuyucuya yeniden sunmaktadır. Son olarak yazar üniversite öğrencileri üzerinde yapılan bu çalışmanın belli zaman aralıklarıyla tekrarlanmasını, farklı örneklemeler üzerinde benzer çalışmaların yapılmasını ve bu çalışma ile geliştirilen vefakârlık ölçeğinin geçerlik ve güvenilirliğinin güçlenmesine katkı sağlayabilecek yeni çalışmalarda kullanılmasını önermektedir.

Sonuç olarak belirtmek gerekirse kültürümüzde yüzyıllardır var olan bir erdeme dair ulusal alan yazınımızda ilk kez bu çalışma ile bir ölçek geliştiriliyor oluşu oldukça önem taşımaktadır. Yeni çalışmalarla hem ölçeğin güçlenmesi hem de din psikolojisi, sosyal psikoloji ve pozitif psikoloji bağlamında yapılacak çalışmalara zenginlik sağlaması mümkündür.